

K-24970

ПЕТ ВЕКОВА СРПСКОГ ШТАМПАРСТВА 1494 ♦ 1994

РАЗДОБЉЕ
СРПСКОСЛОВЕНСКЕ
ШТАМПЕ

XV–XVII В.

БЕОГРАД 1994

Тем же в' дни благоч'стиваго и христољубиваго и Богом хранимаго господина ми Ђурђа Црнојевића, и повеленијем јего, аз' смерени и свештени мних Макарије от Чрније Гори с'писах сије књиги при в'сеосвештеном митрополите зетском кир Вавиле ...

С'вршише се сије књиги от битија в' лето 7003, а от рожд'ства Христова тисушта 495, круг слнцу 3, луни 11, златоје число 14, индиктион 14, темелион 4, епахта 3, месеца септемврија 22 д'н, на Цетињу.

(Из говора Псалтиру црнојевићком, издатом 22. септембра 1495.)

Гораждански штампари браћа Љубавићи – 1519

Мољеније Ђура Љубавића ка часним презвитером. Бож'ствни отци и владики моји ... аз' недостојни раб и слуга црковни мољу се и мили се деју часној светости вашеј ... в' светих молит'в в'спомените мене, грешнаго Ђура ... Триокајани аз' и грешни Ђурађ благаго ми и преблагаго владику мојего и Бога безаконо прогневах ... В' животе мојем обештах се служити светим и бож'ставним црквам, и аз' окајани и недостојни раб и слуга Христов, виде в' светије и божаставније цркве в' нашеј земљи умаљеније светих и бож'ставних књиг, грех ради наших; и поташтах се аз' окајани на се дело за светије и бож'ставније цркве, и с мојим братом калуђером Теодором, а повеленијем нашим старцем и родитељем Божидаром Горажданином, кон великаго архијереја Христова, Сави Србскаго, иже в' Милешеве. И бех тогдa на црковној службе аз' окајани, и приде в'незапу ангел господ'њ, и позва ме повеленијем великаго цара Христа. И не имех когдa в'са изглаголати брату мојему калуђеру Теодору за окајану душу моју и за множаство грехов мојих ...

Брате мој, попе Теодоре, аште ти Бог подарује живота и с'вршиш дело јеже начехом творити ... некују чест остаљај цене нашега рукоделија, јеже Бог изволи служити светому жртавнику в' нашем рукоделију, да би како не заборавили нас свештеници Бога вишњаго в' светих молитвах ...

Аз' окајани и худи в' иноцех и последњи Теодор, трудивши се о сем ... молим се, моји господи и отци и в'сех в'никнути хотештим к' нес'вршеному ми с'стављењу, не зазрите ни же пор'пштите, на исправите ... В' стрмину себе вргох неисчрпајемје глбини светаго писанија ... ви же, јако добри художници, в' грнило глбоиноиспитатељнаго ви разума в'ложите моје коситеровидна букви и огњепалним пламенем разума вашег очиштено исправите ...

В'његдa, творешту ми сије форми в' туждих странах талијанских, имех тогдa с' собоју јединаго по плти брата. И приде в'незапу с'мрт в' лето 7027, месеца мар. 12 д'н, јемуже буди вечнаја памет. И тогдa обретох се безуман јед'н предстојеште сему делу ...

Почеше се сије светије књиги, глагољемје Литургија, повеленијем мојим старцем и родитељем Божидаром. Труди же се о сем смерени мних и свештеник Теодор. И с'вршише се от битија в' лето 7027, а от рожд'ства Христова тисушта 527, круг слнцу 28 и луни 17, епахта 7, месеца јулија 1 д'н.

(Из говора Служабнику горажданском, 1519. или 1520. г. Поговор је писао Теодор Љубавић, само што први део ставља у уста свом преминулом брату Ђуру или Ђурђу.)

Теодор Љубавић – 1521. и 1523

... В' лето 7029. Сије лето паде султан Сулејман на реку Саву с' множ'ством Измаил'тен. И прехождаху реку Саву јакоже по суху, сиреч по мосту, на он пол Срема, и ини же в' корабљех преполовухте, јакоже не бе можно ни рекам тем силним Измаил'тене удржати, јако Угрин имеше надежду на реке Саву и Дунав. И опступише

от в'суду словушти Белград и иније окрсније гради, и летеху јако змије крилате села и градове палеште. Оле, чудо, тогда таковој скрби земљи тој имушти! И в' тој земљи, глагољу Среме, дивна места и села запустеше, а цркви и градове разорише. А словушти Белград и невољеју Угрин предаст Измаил'теном, и в'нидоше в' њ агаренска чеда месеца августа 28 д'н. А госпожда Јелена, бивша деспотица, и невољеју остави славни град Купиник и даде се бег'ству преко реке Дунава у в'нутрњу Угрију. А славну и дивну земљу деспотову Турци попленише, а лепи град Купиник разорише месеца сек. 9 д'н.

Почеше се сије светије књиги, глаголемије Псалтир, повеленијем мојим старцем и родитељем Божидаром Горажданином. Труди же се о сем смерени мних свештеник Теодор, при храму светаго великомученика Христова Геор(гија) на реце Дрине. С'вршише се от битија в' лето 7029, а от рож. Христова тисушта 529, круг слнцу 1, а луни 18, индиктион 21, месеца ок. 25 д'н.

(Из записа и поговора на крају Псалтира горажданског.)

Почеше се сије светије књиги, глаголемије Молитв'ник, при храму светаго великомученика Христова Георгија в' месте Горажде, на реце Дрине. Труди же се о сем смерени мних и свештеник Теодор. И с'вршише се от битија в' лето 7032, а от рожд'ства Христова 1531, круг слнцу 3, а луни 1, месеца октобра 21 д'н.

(Из поговора Молитвенику горажданском.)

Божидар Вуковић Подгоричанин и Пахомије од Црне Горе 1520–1521

Извољенијем Отца, с'поспешенијем Сина и с'вршенијем Светаго духа, иже от небитија в' битије словом приведи в'сач'скаја, с'здави човека и положи јего в' раји пиште бож'ст'вније наслаждати се; паки же преступља и отвржена бивша, и в'сем родом иже по њем бившим с'мрт исходатаји, и бе видети рода чловеча от дијавола мучима. Н' с'здави не остави с'зданије своје в' кон'ц погинути. Пророки посла прорешти тогово приш'ствије, иже предаше нам писанија; в' њихже изештнејше цар же и богоот'ц пророк Давид, приш'ствијем Светаго духа научајем, предаст нам душеспаснују сију књигу, глаголеми Псалтир, славословити сим иже в' Тројици Бога. . .

Сего ради и аз грешни и мањши в' чловецех, Божидар Вуковић Подгоричанин од Ђурић, желанијем в'ждеlex к' душепол'зним књигама – исплнити недостат'ч'ство јеже умањеноје и расхиштеноје Исмаил'тени, Богу попуштшу их. Бившу ми тогда в' западних странах италијских в' славнем граде Венетијане, Богом настављајем, в'зревнових поспешенијем Светаго духа, трудољуб'зне подвизах се с'ставити форми, в' јеже бити угодна в'сакому прочитајуштому. Того ради продлжих време не ставити в'скоре, и с'писах сију душепол'знују књигу Псалтир. . .

Повеленијем господина ми Божидара Подгоричанина, аз грешни и последњи свештеноинок Пахомије, от Црније Гори от Реке, с'ставих сије типаре в' лето 7028, а от рожд'ства Христова 1519, у Бнецијех.

С'писаше се сије светије и бож'ст'вније књиги, глаголеми Псалтир, в' лето 7028, а от рожд'ства Христова 1519, круг слнцу 28 а луни 17, злато число 1, индиктион 9, епахта 7, месеца априлија 7 д'н, у Бнецијех. Тогда же старешинствујушту в' славнем граде Венетијане велеславному дуксу Лунардуну Лордану, в'сточними же начелствујушту и област држешту великому амире султан Селим бегу.

(Из поговора првом делу Псалтира, 7. априла веров. 1520.)

... Тем же Духом светим настављајем боноснои оци наши – велики Василије, Јоан Златоусти и Григорије . . . предаше нам бож'ст'внују и тајну сију с'вршати службу, за очиштеније грехом, за исцелѣније душевним и телесним страстем. Подобајет

убо ч'туштому художне в'нимати с' усрдијем и ползу обрети иже к' спасенију, да ни мала несмотрне мимош'д от'штетит се велико.

Сего ради и аз грешни и м'њиши в' чловецех, Божидар Вуковић от Ђурић Подгоричанин, уведев јако в'са житија сего сујетна и времена и преходешта, с'мртију в'са пресекајема – бившу ми тогда в' западних странах италских в' славнем граде Венетијани, Богом настављајем ... трудољуб'зне пот'штах се с'ставити форми в' жеже бити угодна в'сакому прочитајуштому, и с'писах душепол'зније к'њиги сије Литургије ...

Повеленијем господина Божидача трудих се о сем аз окајанејши и м'њиши в' иноцех јер'монах Пахомије, от Црније Гори от Реке, јемуже от'ч'ство гроб, земља же мати ... Појуште же поменујте раба божија Божидача, изложившаго типари сије, а писавшаго благословите а не клнете ...

С'вршише се сије бож'ст'веније к'њиги Литургије ... в' лето 7028 а от рожд'ства Христова 1519, круг слнцу 28 а луни 17, индиктион 9, епахта 6, месеца јулија 7 д'н, у Бнецијех.

(Из поговора Служабнику, 7. јула веров. 1520.)

... С'вршише се сије светије и бож'ст'вније к'њиги, глагољемије Псалтир, в' њихже приложихом синаксари в' обхожденије летноје, тропари и кодаки светим, такожде и посни синаксар приложихом, и часослов'ц имеје ноштнују и дневнују службу по уставу преподобнаго отца нашего Сави Јерусалимскаго. Сије с'писа се от битија в' лето 7029 а от рожд'ства Христова 1520, круг слнцу 1 а луни 18, злато число 2, индиктион 10, епахта 7, месеца октомврија 12, у Бнецијех.

Јакоже влнујуштеи се в' пучине морсцей желајут приити в' пристаниште отишноје – такожде и аз желају приити до с'вршенија светије к'њиги сије.

Почеше се сије светије к'њиги писати месеца ђенуарија 26 д'н, а с'вршише се месеца октомврија 12 д'н, у Бнецијех.

(Из завршног поговора Псалтиру, 12. октобра веров. 1520.)

Извольенијем Отца и с'поспешенијем Сина и с'вршенијем Светаго духа, аз грешни и м'њиши в' чловецех, недостојни Христу раб Божидар Вуковић – приш'дшу ми от от'ч'ства мојего от земље Диоклитијскије, јеже јест в' пределех маћедонских, от града нарицајемаго Подгорица, близ сушту града глагољемаго Диоклитије, јегоже некогда с'зида Диоклитијан ћесар в' име своје – и дош'дшу ми в' граде Венетијани, видех с'стављајуштих бож'ст'вна писанија на типарех Фруги же и Грки и иније језици. Желанијем в'ждеlex и наша србска же и блгарска такожде на типарех с'ставити ... Богом сведетельствују, не дах себе ни мала покоја, мало же и очима мојима дреманије, ни поштедех от имениј мојих јеже ми дал јест Господ – дондеже извести ми дело на с'вршеније. Се благодетију Христа, мојего владики, на с'вршеније дела приспех, и с'врших в' туждеј земљи в'сака писанија црковна величеми словеси, и другије к'њиги с'писах пом'њшими словеси, иже в' пут ходештим удоб носима бивајут.

И аште в'себлаги Господ Бог поспешит ми, хошту принести в'се типари, великије же и малије, в' својем от'ч'ству, да исплним в'сако недоста'ч'ство в' бож'ст'вних црквах к'њиг, јеже јест умаљеноје иноверними језици ...

Повеленијем господина Божидача Вуковића од Ђурић Подгоричанина, трудих се о сих с'писанијих аз окајанејши и м'њиши в' иноцех јер'монах Пахомије от остров Диоклитијскаго језера ...

С'вршише се сије светије к'њиги, в' њихже с'писахом: синаксар без тропарих, и часослов'ц имеје ноштнују и дневнују службу, и молитви различније о умиљенији душевнем, и акатисто пресветије Богородице, и славе и катавасије в'сего лета праз-

ником нарочитим. И паки с'писах параклисе светим по днех седмичних, мол'бни и службу светаго в'скрсенија, и нека житија и мученија из'браним светим – в' двоје књиг.

Сије с'вршихом в' лето 7029 а от рожд'ства Христова 1520, круг слнцу 1 а луни 18, индиктион 10, епахта 1, месеца мартија 6 д'н, у Бнецијех.

(Из поговора Зборнику за путнике, 6. марта веров. 1521.)

Поњеже в Тројици поклањајем Бог благоизволи украсити црк'в своју различними иконами, тем же и аз грешни и м'њши в' чловецех, недостојни Христу раб Божидар Вуковић – приш'дшу ми от от'ч'ства мојего от земље Диоклитијскије, от града нарицајемаго Подгорица, и дош'дшу ми в' граде Венетијани – видех аз умаљеније светих икон расхиштенијем агаренских чед, поспешенијем Светаго духа желанијем в'ждеlex да исплним в'сако недостат'ч'ство в' бож'ст'вних иконах. Обретох откупом злата в' граде Венети, у манастире (света)го Францешка, сиј свети бож'ст'вни образ, израднo пописани древноју и вештоју зогра(ф)ијеју, по древному обичају грч'ских живописаниј. Повеленијем господина Божидара Вуковића трудих се о сем писанији аз окајанејши и м'њши в' иноцех јер'монах Пахомије от остров Диоклитијскога језера.

В' лето 7029 а от рожд'ства Христова 1520, круг слнцу 1 а луни 18, индиктион 10, епахта 1, месеца мартија 6 д'н, у Венецијех.

(Запис на полећини иконе 'Нерукотворни образ Господа нашего Исуса Христа', истога дана кад и поговор Зборника за путнике.)

Војвода Божидар Вуковић и Мојсије Дечанац (из Будимље) 1536–1538

... Аз Христу раб Божидар Вуковић, от'ч'ством от града нарицајемаго Подгорица, јеже јест в' странах диоклитијских ... Богу поспеш'ствујушту ми с'ставих форми и с'писах сију душеспаснују књигу, в' туждеј земљи в' странах италских, и в'ложихом в' њих из'брано јеже бивајут удоб носима ходештим в' пут ...

Повеленијем господина Божидара војеводе, трудих се о сих с'писанијих аз грешни и м'њши в' иноцех јеродијакон Мојси от србскије земље, от'ч'ством же от места нарицајемаго Будимља ... В' време же то начелство држештому в' велеславнем месту Венетиани великому дуксу Андреа Грити, тогда же в'сточним странама обладајуштому великому амиреx султан Сулејману.

С'вршише се сије светије књиги, в' њих же с'писахом: синаксар без тропарих, и часослов'ц имеје ноштнују и дневнују службу, и молитви различније о умиљенији душевнем, и акатисто пресветије Богородици. И паки с'писах параклисе светим по днех седмичних, и службу светаго в'скрсенија, и нека житија и мученија светим – в' двоје књиг; и славе и катавасије в'сего лета праздником из'браним, и к' тому приписахмо катизму 9 и 17, и опело литургијам, и причестије по грч'скому језику, и пасхалију Дамаскинову.

С'вршише се сије књиги от битија в' лето 7044 а от рожд'ства Христова 1536, круг слнцу 16, луни 14, злато число 17, индиктион 9, темелије 7, епахта 6, месеца априлија 26 д'н, у Бнецијех.

(Из поговора другом, преуређеном издању Зборника за путнике, 26. априла 1536.)

Иже в' Тројици славими Бог благоизволи украсити светују црков своју различними књигами, тем же и аз Христу раб Божидар Вуковић ... молих се в'себлагому владице Христу мојему да ми поспешит к' желанију мојему да с'вршим и сије дело јуже начех

делати, сиј С'борник, Богу на славу, а на похвалу в'сем светим, и християном на ползу.

Поњеже с'мислих време старости мојеје, јако време с'мртноје приближајет се и житије наше не многовременно; јакоже пророч'ствујет нел'жни пророк Давид: Дније лет наших в' њихже 70, аште ли же в' силах – 80 лет; множаје их – труд и болезн.

Сего ради убојах се с'мрти, поњеже не гледајет ни цара ни бољарина, и видех времена тешка сут. Поњеже времена последња јесу, между језици многије рати, и велико попереније от Исмаил'тен на християнех, заради с'грешениј наших. Того ради и наше ук'сњеније бисѿи в' западних странах италских, в' велицеј јереси римској, не могши изити в' својем от'ч'ству заради исмаил'т'ских поперениј – јакоже и преже рекох, в' иних књигах јеже с'ставих на типарех – да изнесем в' својем от'ч'стви сије типаре.

Сего ради мољу Господа Бога и пречистују јего матер да ми поспешит на с'вршеније делу; и по том, јако буде воља божија, мислим сије типаре да изнесем в' своје от'ч'ство; еда кого Бог изволи и по мојеј с'мрти да се потруди заради бож'ствних црквах, да исплни колико буде воља божија недостат'ч'ство светих књиг, јеже јест умањеноје иновѣрними језици ...

И поставих сиј белег мој вишеписани, даровани ми велицијем ћесаром Кариолушом, јеже глаголет се бити по имену V ћесар от рожд'ства Христова, обладајушта римским начелством, и мнозем и инијем странам господин нарицајет се.

Начеше се писати сије светије књиги, глагољѣми Минеј, в' лето 7044, круг слнца 16 а луни 14.

(Из предговора Минеју, јуна 1536.)

... Аз грешни Христу раб Божидар Вуковић ... с'бирах јелика убо в'змогах умом постигнути, јаке бити к' просвештенију и светлости светих цркви. Богу пос'пеш'ствујушту ми к' желанију мојему, с'творих от двоју рук' слова инем подобијем, јеже с'писах и с'ставих сију бож'ствнују и многонарочитују књигу, глагољѣми С'борник ... Бог весѿи, никако же не дах себе покоја, обаче же ни веждам мојим дреманија, и от богоданаго ми именија не поштедех – дондеже приспех на с'вршеније делу ...

Повеленијем господина Божидача војеведе, трудих се о сем писанији аз грешни, многоокајанејши и м'њши в' иноцех једродиякон Мојси, от монастира глагољѣмаго Дечанох, јеже јесѿи в' странах маћедонских, близ великих гор; от'ч'ством же от места нарицајѣмаго Будимља, близ монастира Шудикове ...

Тогда же четирем чувствијам бити светими и великими в'сељенскими патријарси: в' Константину граду, новом Риму, престол обдржешту в'сељенскому патријарху кир Јеремије; в' Александрије же кир Јоаким, папа и патријарх; в' Антиохије же владицествујушту великому патријарху кир Михаилу; јерусалимским же престолом светитељствујушту кир Ћерману патријарху.

Јакоже плавајуште в' пучине морсцеј обуревајѣми жѣлајут приити в' пристаниште благоотишно, сице и пишуштеи жѣлајут постигнути в' кон'ц пишемије књиги ...

Поче се писат сија света и бож'ствна књига месеца јунија 11 д'н, а с'врши се месеца ѣнуарија 19 д'н, у Бнетцијех, при великому дуксу Андреју Грити ... С'врши се сија света и бож'ствна књига, глагољѣми С'борник, от битија в' лето 7046 а от рожд'ства Христова 1538, круг слнцу 18 а луни 16, индиктион 11, основаније 29, златоје число 19, епахта 1, месеца ѣнуарија 19 д'н, у Бнетцијех.

(Из говора Минеју, 19. јануара 1538.)

Војвода Божидар Вуковић и Милешевци (из Пријепоља) Теодосије и Ђенадије – 1536. и 1537

... Сего ради и аз грешни и смерени Божидар ... мољу се твојеј неизреченеј благодати да ми отврзеши очи, срд'чнеи и ум к' разуменију твојега неиз'чтенога бож'ства; зањеже обрешт'шу ми се в' велицеј тузе и печали в' италских странах, в' граде нарицајеме В'нетијане, не моги изити в' от'ч'стви својем, поњеже видех попирајем род християнски от Исмаил'тен. Того ради бист моје ук'сњеније в' странах сих, и помислих јако време старости мојеје приближајет се ... Сего ради мољу Господа Бога и пречистују јего матер да ми поспешит до с'вршенија делу јеже начех делати, сиј Охтоих петогласник ...

И поставих с'ј белег мој вишеписани, даровани ми прежњим мојим и мене велицијем ћесаром Кариолушем, от рожд'ства Христова пети ћесар нарицајет се ...

Начеше се писати сије светије и бож'ствније књиги, глагољем Охтоих, в' лето 7044, круг слнца 16 а луне 14.

(Из предговора Октоиху петогласнику, 1536.)

... Аз грешни Божидар Вуковић, от'ч'ством от Диоклитије, јеже јест в' пределех маћедонских, подвигохом се на сије бож'ствноје дело јеже желах от јуности мојеје. И с' в'сеју срд'чноју љубовију потрудих се, обаче же ни сна својима очима дах, ни поштедех от именија мојега ... дондеже приход на с'вршеније светије књиги сије, рекоми Охтоих. Богу поспеш'ствујушту ми с'писах и с'врших с' великијем трудом, в' западних странах ...

Повеленијем господина Божидара војеведе трудихмо се о сих писаниј смерени в' иноцех свештеници Теодосије и Ђенадије, парајеклисијарх манастира светого Сави Србскога иже јесѣ в' Милешевци, от'ч'ством же от места Пријепоља ...

С'врши се сија књига от битија в' лето 7 тисушно и 45 а от рожд'ства Христова тисушта и 537, круг слнцу 17 а луни 15, индиктион 10, темелион 7, епахта 7, златоје число 17, месеца јулија 27 д'н, у Бнетцијех.

(Из поговора Октоиху петогласнику, 27. јула 1537.)

Рујански штампар Теодосије – 1537 (или 1536)

Извольенијем Отца, повеленијем Сина и с' поспешенијем Светаго духа, и помоштију в' Тројици славимаго Бога и пречистије владицице, матере јего и наше Богородице – с'писаше се сије светије и бож'ствније књиге, в' лето 7045, в' обитељи глагољу Рујаинцеј, под поткрилије планине глагољут се Поникви, на реци глагољет се Белска, на селу глагољут се Врутици, при храму светого и славнаго великомученика и победоносца Христова Георгија.

Трудих се о сем аз грешни, убоги умом а богати грехом и Христу раб монах Теодосије. Н' о сем мољу се вам, братије, или ч'иуште или преписујуште, исправљајте а не клните, зарад Бога и своје душе. Поњеже не писа Дух свети, ни ангел, н' човек малоум'н и слабоум'н – н' и паче сам. Слава с'вршитељу Богу, амин!

*(Поговор Четворојеванђељу рујанском – 1537. или с јесени 1536.)

Митрополит новобрдски Никанор и штампар грачанички Димитрије 1539 (или 1538)

Смерени Никанор, новобрдски митрополит (потпис испод гравире Грачанице).

Поњеже убо ми недостојни бихом от нашеје лености улучити јакоже они бож'ствни преждњи мужије, иже не писанми и књигама просвештаху се ... в' трех лицех поклањајем и славими Бог не презре своје раби, н' изволи ... исплнити црк'в

своју различними богод'хновеними писанми ... Они бож'ст'вније муже, Дамаскина же глагољу и Косму и Јосифа, наитијем Светаго духа научајеміје, предаше нам ... душеспасније сије књиги ...

Тем же и мене смеренаго и худаго подвиже к' писанију сеје свештеније књиги – от осмих гласов четири ...

Повеленијем в'сеосвештенаго Никанора, митрополита новобрдскаго, трудих се о сем в' митрополији Градчаници аз Христу раб Димитрије, в' лето 7047.

(Из поговора Октоиху петогласнику грачаничком, 1539. или с јесени 1538. године.)

Милешевски штампари – 1544. и 1546

Извољенијем Отца и в'плштенијем Сина и с'ш'ствијем Светаго духа – аз смерни игумен милешевски Данил јеромонах, и с' в'семи о Господи братијама, в'ждеলেখом трудољуб'зне јеже с'ставити форми в' монастири Светаго в'знесенија господња. И послахом о Господи братију нашу Никанора јеромонаха и Саву јеромонаха в' страни италскије, и с' игуменом бањским Мардаријем јеромонахом, в' мирословствујушти град Венетију, и в'са недос'ят'чна отгуду принесоше. И с'ставихом сије типаре јелико в'змогохом постигнути, и с'писахом душепол'зније књиги сије Псалтири. ...

Повеленијем господина и отца нашего игумана Данила јеромонаха и в'се о Господи братије, трудихом се о сих с'писаниј смерени свештеноиноци Мардарије јеромонах и Теодор јеромонах. ...

С'вршише се сије светије и бож'ст'вније књиги, глагољемі Псалтир, в' нихже приложихом синаксари в' обхожденије летноје, тропари и кодаки светим, такожде и посни синаксар приложихом, и часлов'ц имеје ноштнују и дневнују службу, по уставу преподобнаго отца нашего Сави Јерусалимскаго. Сије с'писа се от битија в' лето 7053 а от рожд'ства Христова 1544, круг слнцу 25 а луни 4, злато число 7, темелије 17, епахта 3.

Почеше се сије светије књиги писати месеца јенуарија 1 д'н, а с'вршише се месеца октомврија 30 д'н, у Милешеве.

(Из поговора Псалтиру милешевском I, 30. октобра 1544.)

... Повеленијем господина и отца нашего игумана Данила јеромонаха и в'се о Господи братије, трудихом се о сих с'писаниј аз многогрешни и окајани и мањши в' чловецех, богати грехми а убоги добрими дели, дијак Дамијан и Милан от Црније Загори, од места нарицајемаго Обна, јеже јес'и близ великије реки глагољеміје Саве ...

С'вршише се сије светије и бож'ст'вније књиги, глагољемі Молит'вник, в' нихже с'писахом в'се јеже указахом преже в' сказанију главизни и молитви различније в'саке на потребу... Сије с'писа се от битија в' лето 7055 а от рождства Христова 1545, круг слнцу 26 а луни 5, злато число 8, темелије 18, епахта 4.

Почеше се сије светије књиги писати месеца јенуарија 26. д'н, а с'вршише се месеца септемврија 20 д'н, у Милешеве.

(Из поговора Молитвенику милешевском, 20. септембра 1546.)

Виценцо Вуковић – 1547/47. и 1560/61

У Бнецијех, в' лето 1546.

Епистола господина Виценца Вуковића [1546].

Епистола господина Виценца Вуковића од Старица [1561].

В' И-у Христу многопочтованим отцем патријархам, архиепископом, бискупом, јерејом, калојером и осталим редовником; и толикоје благоч'сним владавицам и кра-

љем Македоније, Шервије, Босне, Сримске земље и осталим кнезом християнским, великим и малим, овогаје језика књижником, како братије, господи и земљаком својим – Виценцо Вуковић, а латинским језиком Дела Већа именован [1546] – Виценцо де господин Божицара Вуковић од Старца именован [1561] – велемило поздрављење.

Очито се зна, братијо и господо у Крсту почтована, јако права изваршена племенштина наша не има бити потврђена само на велич'ству крви ако ју добра и часна дила је не наслидују; јако благоч'сни Матијаш, угарски краљ, свидочи, онога от племенитаго и господскаго народа, говорећи: кога же његова честита дила и доброта вела у племенштини потврђају узвишајући; јако И-у Христос у својем светом јеванђељу говори: да не може зло стабло добар плод давати, и толикоже племенито стабло зали плод чинити, и јакоже племенито стабло по плоду јего познавајет се – такоже висина племенштине по частних делих је очита.

Зач, на страну оставив причке и много говореније, на наш намисал повратив се, мојего почтованаго отца војевџе Божицара Вуковића да спомененије учњу: за уздржаније виру Христову и помоћ народа јего, за наслидовати полаг своје зможности првородитеље своје исходеште от племена благоч'стних владавић Сербске земље, от Белога Константина Првога – и благоч'снаго и првога християнскаго цара почам, и до времена славнаго Вука деспота и Бранка Вуковића и Стефана деспота, јакоже находит се у Писму от ројства краљев и цесаров сербских;

иже не страјајушти ни блага ни живота јего, в' дне и в' ношт мислећи својему народу на помошт бити, и то се зна по првом штампању књигах Светаго писма, јако читајући з разумија листе, и јако на с'мртној постели будући у својој баштини умрети жељаше.

И такоје по с'мрти јего, с велим потрошком из толико далеште стране, в' лета господња 1540 на јего баштину мртво тело јего отнесено јест и покопано у цркве Старце Горица, при језеришту от Шкутари.

И такоје по с'мрти почтованаго господина отца мојего првореченаго, аз Виценцо, син јего, не могушти иним в' сеје време својим родјаком и баштини мојој послужити, с великим же потрошком направив слова и ине твари потрибне к' штампе от Светаго писма књигах Давида пророка что се Псалтир говори, на утишеније тила вашег и спасеније душ ваших от свакоје блуде и фалсита, по мудрих људи велику труду направљењу уресен; и потом тога штампан јесѝ на хвалу И-у Христа и веселе ројаков својих и баштине своје, и на обрадост свега хрстијанства, у свакој напасти их трпеште на овем свиту у миру заради Христа. И јакоже племенити зил мирисањем јего ино цвитије премаже, тако и Псалтир меју иними књигами Светаго писма, у ком сва пророч'ства Христова држет се.

Зато молим доброте ваше са свим срдцем јако нашашти старе књиге писане от Србске земље – пошаљите ми да је штампам, на споминеније старих и хвалу Христову, по чем би могли прити у његово свето краљевство, у које нас приведи От'ц и Син и Свети дух, амин.

(Предговорна епистола у Псалтиру Виценца Вуковића 1546. и 1561.)

... Сего ради и аз грешни и мањши в' чловецех, Виценцо син господина војевџе Божицара Вуковића Подгоричанин, желанијем в' жделех к' душепол'зним књигам исплнити недостат'чство јеже умаљеноје и расхиштеноје Исмаил'тени, Богу попуштшу их. ...

(Из поговора Псалтиру – поновљен Божицаров поговор уз замену Божицаровог имена Виценцовим.)

Ово је свети писаније, учињено на славу Бога господина и на спасеније свакога християнина који у њега вјерује. У Бнецих, по Виценцу Божицара Вуковића син, на први дан јунија месеца 1547.

(Поговор Зборнику за путника 1547, поновљен уз замену године и 1560.)

Радиша Дмитровић, Тројан Гундулић и Мардарије из Мркшине цркве (у Београду, 1552)

В'свидцу и преблагому Богу слава и величије, дајуштому с'вршити в'сако дело благо јеже о њем начинајемо. Тому слава и држава в' бескон'чније веки, амин ...

Сего ради и аз Христу раб Радиша Дмитровић в'зревновах поспешенијем Светаго духа и љубовију јеже к' бож'ст'вним црквам написати сију душеспаснују књигу Четвороблаговестије ... И не поштедех от мојего богоданого именија дондеже с'ставих слова на типарех. Н' в'незапу приде грди час с'мрти и в'зет дух мој, и по с'мрти мојеј оставих сије форми в' дому мојем.

По сих же аз Тројан Гундулић, от великаго града Дубровника, по престављенији кнеза Радише понужден бих в' јеже принести сије форми, и в'зех и принесох в' дом мој сије форми. Почех и с'врших сију светују душеспаснују књигу, глагољемују Тетројевангел, и от богоданого ми именија не поштедех ни телу мојему покоја дах дондеже приход до с'вршенија делу.

Повеленијем господина Тројана Гундулића трудих се о сем писанији аз грешни многоокајанејши и м'њши в' иноцех јеромонах Мардарије, *оѿи* монастира глагољемаго Мркшина црква, иже јесѿи близ Чрније гори ...

Тогда же в'сточним странама обладајуштому великому амирех султан Сулејману. С'вршише се сије светије и бож'ст'вније књиги в' лето 7060, круг слнцу 4, луни 11, месеца августа 4 д'н, в' Белграде.

(Из Четворојеванђеља београдског, Мардаријев поговор у име кнеза Радише, Тројана Гундулића и своје, 4. августа 1552.)

Милешевски штампари – 1557

Благовољенијем Отца и с'попешенијем Сина и с'вршенијем Светаго духа, почеше се сије светије и бож'ст'вније књиги, глагољеми Псалтир, повеленијем игумана кир Данила. И с'вршише се от битија в' лето 7-тисуштоје и 66 а от рожд'ства Христова тисушта и 557, круг сунцу 10 а луни 16, златоје число 19, индиктион 11, темелион 29, епахта 4, месеца нојемврија 4 д'н, в' монастири Милешеве, при игумене тојежде обитељи кир Данииле.

Тогда же обновљшу и предржешту престол светаго Сави, прваго архијепископа и учитеља србскога, преосвештеному архијепископу в'се србскије земљи и поморскије и северним странама и прочим, кир Макарију; в' царство же цара измаил'тскога велика амире султан Сулејман-бега.

(Поговор Псалтиру милешевском II, 4. новембра 1557.)

Стефан Скадранин – 1561. и 1563

... Поњеже толикими купљама житејским с'плетајем се, јеште же и порабоштенијем љутих Агарен погружајем се ... н' да не ... дарованоје нам време от Бога в'сује ист'штим ... пот'штихом се исписати сије богод'хновеније књиги Триоди, или јављенејше решти Трипесн'ци, иже носет в' себе Ветхаго и Новаго завета различна ученија, твореније небу и земљи, првому човеку с'зданије и тому от раја изгнаније, и крајњеје спаса Христа к' нам с'хожденије ...

Тем же, јакоже преже предваривши рекох, аз м'њши, Стефан от града Скадра, не т'кмо посреде мојих братијах н' и других православних христијан, потрудох се о сих душеполезних књиг. Того ради, аште что будет в' њих недостат'чно, молим се јако да с' љубовију исправљајете, поњеже самохотне или некојим нашим небреженијем ни једина чрта в' сих погреси се. Обаче аште књигољубни будете и покажете се

благодарни о сих, в' истину нас на бољши подвиг в'здви́гнете – јеже и прочују страну оставштују сеје књи́ги с' в'секи́м т'штани́єм исписати.

С'врши се в' лето от спаснаго прише́ствија Господа нашего И-у Христа 1561, месеца ђенувара на 6, в' богохраним граде Венетским.

(Из поговора Триоду посном, 6. јануара 1561.)

... Тем же ... с'бихах јелика убо в'змогох умом постигнути, јаже бити к' просвештенију и светлости светих црквих. Богу поспеш'ствујушту ми к' желанију мојему, с'творих от двоју рук слова инем подобієм, јеже с'писах и с'ставих сију бож'ст'внују нарочиту књи́гу Трипесн'ци ...

Тем же, јакоже преже предваривши рекох, аз м'њши, Стефан от Скадара, не т'кмо посреде мојих братијах н' и других православних христијан, потрудих се о сих душеполезних књи́г ...

С'врши се сија бож'ст'вна књи́га от рождества Христова 1563, месеца децембра на 24, в' странах маћедонских, в' от'ч'с'їво в' граде Скендери. Маистро Камило Занети.

(Из поговора Триоду цветном скадарском, 24. децембра 1563.)

Мардарије из Мркши́не цркве – 1562. и 1566

В'свидцу и преблагому Богу слава и величије, дајуштому с'вршити в'сако дело благо јеже о њем начинајемо. Тому слава и држава в' бескон'чније веки, амин.

Благовољенијем иже в' Тројици славимаго Бога, аз Христу раб јер'монах Мардарије рукоделисах сија слова от железа и меди и проча. С' великим трудом и подвигом с'врших сију светују душеспаснују књи́гу, глаголе́мују Тетројева́нгел. Мољу же јуније и с'в'зрастније и старије, ч'туште или преписујуште, љубве ради Христове, исправљајте а не клните, поњеже не писа Дух свети ни ангел, н' рука брена и дух унили, окајани и грешни.

Тогда же в'сточним странам обладајуштому великому цару турскому султан Сулејману. С'вршише се сије светије и бож'ставније књи́ги при храму Светаго в'знесенија, јеже јес'їи Мркши́на црква, в' подкрилије Чрније Гори, в' лето 7070, круг слнцу 13, луни 1, месеца јунија 24 д'н. Аз же от'ч'ством от реке рекомије Дрина. Слава с'вршитељу Богу нашему в' веки, амин.

(Поговор Четворојева́нђељу мркшиначком, 24. јуна 1562.)

... Тем же и аз Христу раб јер'монах Мардарије ... молих се в'себлагому владице Христу мојему да ми поспешит к' желанију мојему да с'вршим и сије дело јеже начех делати, сиј Пендикостар ...

Тогда же многими царстви царствујушту великому цару турскому султан Сулејману; прваго же архијепископа и просветитеља и учитеља србскаго, новаго по истине апостола кир Сави – престолом пећским светитељствујушту архијепископу кир Макарију. С'врши се сија света и бож'ст'вна књи́га, глаголе́ма Пендикостар, при храму Светаго в'знесенија јеже јес'їи Мркши́на црква, от битија в' лето 7074 а от рожд'ства Христова 1566, круг слнцу 17 а луни 5, злато число 8, основаније 28, епахта 7, месеца сек. 1 д'н, при в'сеосвештеном митрополите смедеревском кир Захарији и при игумену же мркшинскому јер'монаху кир Сави. И труди се zde грешни раб божиј поп Живко и раб божиј дијак Радул.

(Из поговора Триоду цветном мркшиначком, 1. септембра 1566.)

Јаков од Камене Реке под Осоговом – 1566

Повеленијем и промислом великаго Бога Господа нашего Ису Христа, трудих се о сем писанији недостојни и м'њши в' чловецех наречени Јаков, иже труждах се от многими времени и лети за сије дело к' светим књигам. Изидох от Македоније, от'ч'ства мојего, и в'нидох в' западних странах близ стараго Рима, в' град Венетија. И тамо обретох стари калапи Божида ра војевода у јегова сина Виценца, от многими времени не писали. И почех писати сије мале књиге: часословци, в'сегодиштноје с'браније от месеца сек. до месеци августа, тропари, кондаци катадневни, и псалми вечерњи, утрњи, и часове в'си по реду, и свети убрус, и пасхалија Кирилова, и параклис Богородице, и катавасија в'са, и слави в'сего лета, и припела, и песни Мојсеови – в'са сија с'ставих на в'саку потребу.

Того ради мољу Господа Бога да ми поспешит на сије дело иже начех писати. Мислим с'творити нови кипари в' жеже к' бож'ствним књигам ...

И аз убо Јаков родом и от'ч'ством бех иже в' подкрилији великије гори Осоговцеј, близ Коласијскога града, от места нарицајема Камена Река, от племена свештенич'скога и нарочитаго страни тоје от древних времен ...

Почеше се писати сије књиги в' лето седмотисуштно и 74, месеца маја 15 д'н, а с'вршише се месеца августа 30 д'н, в' веленарочитом граде Венетија.

(Из поговора Зборнику, 30. августа 1566.)

Јеролим Загуровић и Јаков Крајков – 1569

Иже в' Светеј тројици славими Бог, и по сих приде богоот'ц Давид и предаст нам сију и душеспаснују књигу, глаголеми Псалтир, јако да от сих учим се к' добродетељи божији. И того ради господин Јеролим Загуровић, властелин от града Котора, виде светије цркви оскудне бож'ствније књиги, иже недостат'чна бивше преже от родитељеј јего војевода Ђурђа Црнојевића и господина Божида ра. И того ради приде в' Венетијски град и обрете стари кипари от родитељ јего војевода Ђурђа, и с'стави их в' једине, јако да обновет се старих писмена и да исплнете светије цркви различними књигама. И того ради моли в'сех вас – поменујте господина Јеролима в' молитвах.

И аз Јаков от пределех македонских, от места зовом Софија, Крајков син, и от господина Јеролима постављен бех на сије дело. ... Почеше се писати сије књиги в' лето 7077, месеца марта 10 ден.

И аште кому која потреба в'схоштет от светих књиг, то в'са сија сут принесена в' место Скопије у Кара-Трифуна.

Венетија.

(Из предговора Псалтиру Загуровићеву, марта 1569.)

... Сего ради и аз грешни и м'њши в' чловецех Јеролим Загуровић, властелин от града Котора, потрудох се и желанијем в'ждеlex к' душепол'зним књигам, исплнити недостат'чство иже умаљеноје и расхиштеноје Измаил'тени, Богу попуштшу их ... Тем же мољу се ... ако аште будет што погрешено, а ви исправљајте, и нас о сем благословите, усрдно трудивша се от многими времени дондеже с'вршихом сије дело, иже глаголет се Псалтир по грч'скому језику, а по српскому језику Пев'ц ...

С'врши с'ј псалтир господин Јеролим Загуровић и положи свој белег. ...

Аз Јаков, Крајков син, от места нарицајема Софија, с'писах с'ј псалтир в' лето 7078 а от рожденија Христова тисушт и пет с'т и шездесет 9. Венетија.

(Из поговора и колофона Псалтиру Загуровићеву, 1569. године.)

Стефан Пештровић и Сава Дечанац – 1597

... Аз смерени игумен Стефан јеромонах, от храма пречистије Богородице, от'ч'ством же от Паштровић, Богу поспеш'ствујушту ми с'писах сије душеспасније књиги...

С' благословенијем господина игумена Стефана јеромонаха, трудих се о сем аз грешни и м'њиши в' иноцех, јеромонах Сава от монастира Дечани...

Сије с'вршихом в' лето 7105 а от рожд'ства Христова 1597, круг слнцу 21 а луни 18, злато число 2, индиктион 10, темелије 21, епахта 5, месеца маја 19 д'н, у Бнецијех.

In Venetia apresso Gio. Antonio Rampazetto. 1597.

(Из поговора Зборнику, 19. маја 1597.)

С' благословенијем игумена Стефана јеромонаха, трудих се о сем м'њиши в' иноцех Сава. В' лето 7105 а от рожд'ства Христова 1597, месеца маја 25 д'н, у Бнецијех.

(Поговор Буквару српскословенском, 25. маја 1597.)

Барто Ђинами – 1638

... И того ради господин Марко Ђинами, књигар у Млетције, у Марцарији, виде ... иже недостат'чна бивше преже от родитељеј јего војевода Ђурђа Црнојевића и господина Божидача. И того ради приде в' Венетијски град и обрете стари кипари от родитељ јего Бартоломеа, и с'стави их в' једине, јако да обновет се старих писмена и да исплнет се светије цркви различними књигама. И того ради моли в'сех вас – поменујте господина Марка в' молитвах, и Бартола Ђинама – Марков син, от места зовом Венеција, у Марцарији. И от господина Марка постављен бех на сије дело ... Почеше се писати в' лето 1638.

И јеште котори пожелит свети књиги, обрештет и ва руке истога господина Марка Ђинама, в' граде Венецији у великому триговишту...

С'врши с'ј псалтир господин Барто Ђинами и положи свој белег...

Аз Барто, Марков син, от места нарицајем Венетија, с'писах с'ј псалтир в' лето 1638, а от рожденија Христова тисушт и шес'т и тридесет 8. Венетија.

(Из поговора Псалтиру Ђинамијевом, 1638.)

Јелена Влашка и Јован Светогорац – 1649

Триодион, си јест Трипеснец светој великој Петдесетници – Пентикостарион, жеже јест Петдесетница наречени, от двоју писмену сеју – ж а – по обичају благовољному реченију србскога народа опасно изчиштени. Повеленијем и иждивенијем в' сесветлије кнегињи Јелени, божјеју милостију началници и владици земље Влашкоје...

... Трудих же се о сем с'писанији аз грешни, мењиши в' иноцех, Јоан јеромонах Светогорец, от Босни, от места Каменград, монастира же Гомионици, в' њемже пријех иночески образ ... Молим в'си трудивше се о сем деле – Прока типарник с' в'семи прочими својими трудољупци – аште что в' сих погрешихом ... проштенију ниња нас грешних сподобите ...

(Из наслова и поговора Триода цветног, 7. јуна 1649.)